Rondom my – Dawie de Jager

1. Ek-spreker
2. Die spreker herinner homself/haarself dat hy/sy hierdie keer nie te veel druk op die verhouding moet plaas nie.
3. Die haastigheid in hom het hom al veels te veel keer ondergekry. (versreëls 3 tot 5) “hierdie keer”
4. Die haastigheid het hom ondergekry (versreël 5 en 6).
5. Die ek-spreker skryf vanuit sy/haar perspektief; ‘n liriek is klankryk, want dit word gesing; ritme en herhaling (refrein) bind die liriek tot ‘n eenheid; dit is gevoelvol.
6. Paarrym, want dit dui op die liefdesverhouding tussen die paartjie.
7. Die strofe begin met ‘n hoofletter en eindig met ‘n punt.
8. Aan die begin van die gedig verduidelik die spreker waarom die verhouding nie in die verlede gewerk het nie. Aan die einde van die gedig verklaar die spreker sy liefde teenoor sy geliefde.
9. Hy is te ernstig en hy is te haastig. Hy wil hê die verhouding moet te vinnig vorder.
10. Liefde is universeel en baie verliefde mense wil hê dat ‘n verhouding te vinnig moet ontwikkel.
11. Konnotatief: Sy geliefde is hartseer (het die blues). Denotatief: Sy geliefde se oë is blou.
12. na te dink oor die verhouding
13. Hulle ken mekaar dalk nie goed genoeg nie. Hy verwag te veel van die verhouding / van sy geliefde. Hy is te ernstig oor die verhouding. Ander dinge kan hulle pla, byvoorbeeld: jaloesie, aggressie, ontrouheid. Eie aanvaarbare antwoord.
14. “Kom wees net jy,”
15. alleenplasing en herhaling
16. “net”

Palimpses – Johann de Lange

1.

1.1 B

1.2 D

1.3 C

1.4 A

2. Strofe 1: Die bome skryf in stilte. “Stil is die bome” (die bome kan nie meer skryf nie). Strofe 2: Die digter neem oor en skryf dit wat die bome nie meer kan sê nie, op palimpses: “kletterend”.
3. Gamma verwys na die derde letter in die Griekse alfabet. Dit kan verwys na die alfabet waarmee woorde geskep word en waarmee pyn uitgedruk word. Dit kan ook verwys na ‘n tipe enkodering (encoding) waarmee helderheid verander kan word. Die spreker maak dus dinge helder vir ander mense (lesers).
4. Oktaaf
5. “fynste grein”
6. dat dit ‘n wolklose dag is.
7. Hartseer
8. Die kap van die byl kan gehoor word.
9. Hulle word afgekap, want die mens wil papier van die bome maak.
10. Die strofe begin met “bome” en eindig met “bome”. Enjambement, rym en herhaling dra daartoe by dat die strofe tot ‘n eenheid gebind word.
11. versreël 3: wat niemand verstaan nie
12. As ‘n klippie in water gegooi word, word ringe gevorm. Die afkap van bome se gevolg brei uit – die mens maak die betekenis van die woorde duidelik aan ander. Dit dui ook op die mens se tyd op aarde en die pyn/ervarings wat die mens deur die tye ervaar het.
13. Die bome skryf teen die lug en daarna skryf die mens om die woorde van die bome duidelik te maak.
14. Soggens
15. dein

10 Haikoes vir die Vredefortkoepel – Hans du Plessis

1.

    1.1 Dit versterk die idee van die ontploffing.

    1.2 krag

2. assonansie
3. Die plante en die diere is vernietig.
4. s-klank
5. “die bakhand van jou lyf”
6. Boom: die herfsblare val af, kaal takke dui op die winter en daarna volg die lente.
7. Denotiewe betekenis: Hierdie slag verwys na die oomblik toe die meteoriet die aarde getref het. Konnotiewe betekenis: Met die val van die meteoriet is alle lewe in die omgewing vernietig.
8. Letterlik: Dit kan verwys na die swak kwaliteit van die teerpaaie. Figuurlik: God bepaal ons pad wat mag lei oor brûe / die mens is geestelik verhonger.
9. Op die oordeelsdag gaan daar swael en vuur wees.
10. “bakhand van jou lyf” = die holte in die aarde waar die meteoriet die aarde getref het, is ook soos die bakhand van ‘n mens.
11. Die blare val saggeis van die kaal bome af en dit is tyd vir ‘n nuwe seisoen.
12. “stof uit stof”
13. Yslike nagte kan daarop dui dat die nagte koud is, maar dit kan ook daarop dui dat dit lang nagte is. (Die nagte word baie koud in daardie deel van die Vrystaat.)
14. Bybel

15.1	H	15.6	E
15.2	G	15.7	D
15.3	I	15.8	A
15.4	F	15.9	B
15.5	J	15.10	C

10 Haikoes vir die Vredefortkoepel – Hans du Plessis

16. Lug- en geraasbesoedeling wat deur die mens veroorsaak is, benadeel die natuur. Daar is ‘n tekort aan suurstof.
17. Die mens kan nie meer die skade aan die natuur herstel nie.
18. vuis

Huiskat – Elizabeth Eybers

1. Die lui aaneenlopende beweging van die kat word gesimboliseer. Enjambement ondersteun die ritme en dit verdoesel die streng rym in die sonnet.
2. Dit beeld die vorm van die iris en die kleur van die kat se oë uit.
3. Die kat is reggemaak of gesteriliseer.
4. “sal, steeds eenselwig, alle teerheid stuit.”

5.1	E
5.2	C
5.3	A
5.4	B
5.5	D
5.6	F

6. luiperd
7. Honde is altyd by jou/volg jou en is liefdevol. Katte vermy jou soms. Enige aanvaarbare antwoord.
8.
    8.1 eie antwoord
    8.2 eie aanvaarbare antwoord
9. .
    9.1 “strak” bene / ... buik die son kan “suig”
    9.2 strak beteken sonder emosie. Die kat wys geen emosie nie.
10. polisindeton
11. “Ek hol my hand behoedsaam, ...”

Ek het ‘n huisie by die see – HA Fagan

1. Die Bybel (Matt 7: 24 – 27). Die wyse man het sy huis op die rots gebou, maar die dwase man het sy huis op sand gebou. Mense wat ‘n sterk geloof het / ‘n god as hul fondament het, sal die storms kan trotseer.
2. Binneruimte: kersie gee lig; vuurtjie gee hitte; veilig (kalm toestand); warm; dig. Buiteruimte: dis nag; die golwe slaan (stormagtige toestand); golwe slaan teenaan die rots; winde huil.
3. Vir veiligheid, als wat jy nodig het, is daar, sekuriteit, liefde (enige twee = 2).
4. Die aanslae of probleme hou nie op nie. Dit hou aan en aan
5. gehoor. Ek hoor aaneen (versreël 2). Ek hoor die winde huil (versreël 5).

6.1	A
6.2	D
6.3	F
6.4	E
6.5	B
6.6	C

7. Die toestand buite die huis word eers beskryf. Dan word die gevoel binne beskryf. Die verloop van gebeure eindig as die spreker glo dat sy/ haar geloof hom/haar veilig hou.
8. huisie (verkleining dui daarop dat die spreker se huis weerloos is.)
9. Die verkleinwoord word gebruik naamlik huisie. Hy/sy voel veilig binne-in die huis ten spyte van die storm wat buite loei.
10. 10.3
11. ‘n engelse sonnet
12. metafoor
13. Jy is warm en veilig in jou huis. Enige aanvaarbare antwoord.

Die boodskapper – Peter Snyders

1. Aandster
2. Dit is die helderste ster en sterre in die aand is romanties. Die aandster kom eerste uit – die spreker se meisie is nog in die aandklas. Sy sal die boodskap dadelik sien. Enige aanvaarbare antwoord.
3. vonkel en knipoog
4. speels
5. “Aandster vonkel so speels
6. knipoeg/knipoog (‘n Aandster kan nie knipoog nie.)
7. -inkeping en alleenplasing

   Die woorde staan aan die einde van die versreëls.

   retoriese vraag

   liefdesboodskap = verhouding tussen twee mense

8. Hulle dra mekaar se liefde in hul harte. Hul is net ‘n gedagte ver van mekaar. As hul na mekaar verlang, kyk hul net na die aandster.
9. 9.2 die geliefde voel so naby aan die spreker
10. Elisie
11. Die geliefde woon aandklas by.
12. Venus is nie op die aarde waar iets gesteel kan word nie. Dit is die planeet van die liefde.
13. Die geliefde word uitgenooi om sy/haar hand net uit te steek. ‘n Komma volg na Kom.
14. ‘n Verduideliking volg na ‘n dubbelpunt. Die spreker verduidelik vir die geliefde hoe om die boodskap te kry.
15. Die briefie sal ‘n soentjie hê
16. selfone, e-posse, skype ensovoorts
17. Daar word na Venus, die aandster verwys.
18. Dit gaan oor die verhouding tussen twee mense.
19. 19.4 jaloers

pryslied – Antjie Krog

1. ernstig, legendaries, uitstaande leier, geheg aan herkoms/familie/stam; heelmaker, ratelaar en vredemaker.
2.

   2.1 Uniegebou

   2.2 Die inhuldiging van Nelson Mandela as eerste swart staatspresident in 1994.
3. 3.2 ernstige en intense
4. Sagte handpalms. Hy het mense met deernis hanteer.

5.1	C	5.6	H
5.2	A	5.7	F
5.3	B	5.8	I
5.4	D	5.9	G
5.5	E		

6. Die mense kan nie saamstem nie en politieke partye verskeur die eenheid in die land. Apartheid het die land verskeur.
7. ”hy wat nie lag nie en ook nie huil nie”
8. Spies van die nasie / Spear of the nation. (Umkhonto we Siswe was die militêre vleuel van die ANC.)
9. Joernaliste

   Ratelaar

   pimpernel

   Spreker

   Heelmaker

   sandkleurige seun

   getrokke tak
10. Nee, party mense het nie van hom gehou nie. Eie aanvaarbare antwoord.

losekeni
ede
es is hy - opspoorder van harte”
n aan die begin van die versreël en ‘n komma volg.

11. 1 vrye vers

11.2 Hierdie is ‘n gedig vol lofprysing wat ook gesing kan word. Dit is nie gebonde aan reëls nie. Dit gaan oor die vryheid waarvoor Nelson Mandela geveg het.

12.

12.1 uNosekeni

12.2 Vrede

13. “legendaries is hy - opspoorder van harte”

14. Vrede staan aan die begin van die versreël en ‘n komma volg.

Die nuwe kind – Pieter Strauss

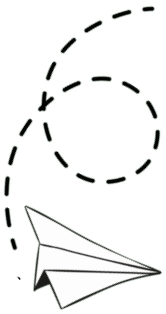

1. Die kinders staar na hom. Hy voel selfbewus. As jy iemand vaspen, kan daardie persoon nie beweeg nie. Alle oë is op hom.
2. Hulle is afsydig, hulle wil hom nie verwelkom nie, hulle sluit hom uit.
3. Hy doen alles volgens die skoolreëls. Sy skooldrag en sy hare is volgens die reëls. Hy het goeie maniere, want hy knik sy kop en gaan sit in sy bank, sonder om hom tee te sit.
4. Dit is asof die meneer en die skooldrag net aan die ander leerders behoort. Hulle sien hom as 'n indringer.
5. Ja, want die nuwe leerder se name verwys na twee bekende figure in ons land se geskiedenis. Nee, dit laat die seun nog meer selfbewus voel. Eie aanvaarbare antwoord.
6. Almal het na hom gekyk, hy het uitgesluit gevoel. Eie aanvaarbare antwoord.
7. Net na 1994, die post-apartheidsjare.
8. Hector Pieterson en Robert Sobukwe is bekende figure in ons land se geskiedenis. Dit herinner ons aan die vryheid van alle mense waarvoor daar geveg is.
9. E, A, D, C, F
10. .

    10.1 Meestal paarrym (aabb)

    10.2 In hierdie gedig gaan dit oor die verhouding tussen twee partye: die nuwe kind en die res van die skool. Dit dui ook aan dat die nuwe kind gedissiplineerd is en volgens die reëls optree.
11. kwatryn
12. soos wat die skoolreëls bepaal
13. Hy is skaam, gehoorsaam, hy het drome/ambisie; hy is 'n dromer; hy het goeie maniere. Enige drie aanvaarbare karaktertrekke.
14. Die onderwyser stel hom voor, maar daar word meer oor die nuwe kind gesê omdat sy naam betekenisvol is.
15. 15.1 D; 15.2 B ; 15.3 E; 15.4 C; 15.5 A

16. Dit beklemtoon die feit dat die nuwe kind alleen voel en dat hy ‘n dromer is.
17. Die meervoud **pouses** word gebruik.
18.

    18.1 Hy voel vry en vol selfvertroue as hy ‘n seilboot met sy . pen kan teken en kan droom oor sy toekoms.

    18.2 progressie

    18.3 drome

    18.4 seile, mas, vaar (enige twee)

19.

    19.1 Hart

    19.2 Dit is sy droom, sy hart se wens. Dit is ‘n opregte wens.

20. Hy wil die toekoms ingaan met sy droom/seilboot op papier.
21. Ja, ‘n nuwe leerder kan uitgesluit voel. Die leerders het hom vasgepen met hul oë en niemand het met hom gepraat gedurende pouses nie, hoewel hy ‘n gehoorsame leerder was. Hy het net soos die ander sy broodjie uit sy tupperwarebakkie geëet. Hierdie gebeur daagliks in skole.
22. Na 1994 was alle leerders in skole in Suid-Afrika welkom en party leerders is nie as gevolg van hul velkleur uitgesluit nie. Leerders van ander velkleur kon uitgesluit gevoel het in skole waar hul voorheen nie welkom was nie.

By die robot in Eerstelaan - Marita van Aswegen

1. Derdepersoonspreker
2. ”twee pare voete”
3. Die blinde man reageer soos ‘n robot en hy moet maak/gaan soos wat die tsotsi hom beveel om te maak.
4. Hy is ondergeskik en hy kan hom nie teësit nie.
5. ”sy bene so lam van gister se staan”
6. Hy bedel elke dag om te oorleef en sy klere is stukkend: “hy buk af en trek aan sy stukkende sokkie”
7. Sy het gevoel hy moet vir hom kos gaan koop. Haar dogtertjie het haar aandag daarop gevestig dat hy blind is en sy het hom dalk jammer gekry.
8. ‘n Slang wat listig en onbetroubaar is, sis.
9. bus en fiets
10. Hy het net ‘n lêplek en nie ‘n huis nie. “hoe sal hy weer sy lêplek van hier kan vind?”
11.
    11.1 dwing
    11.2 dreig
12. Hy is blind en hy kan nie sien waarheen hy loop/beweeg nie.

13.1	E
13.2	C
13.3	A
13.4	B

14. ”die verkeerslig klik en die enjins brul saam”
”’n motorruit tjier af en ver weg dreun ’n bus”
“die duiwe koer en ’n kindjie jil”
15. Sy asem ruik na drank.
16. Hy het niks om voor te lewe nie. Hy is afhanklik van die tsotsi wat hy nie kan vertrou nie.

By die robot in Eerstelaan - Marita van Aswegen

17. Paarrym
18. Hy kan die skyfies ruik.
19. Gehoorsintuig: Klanknabootsing: knars, klingel, koer. Tassintuig: Die blinde voel hoe hy geruk en gepluk word. Reuksintuig: Hy ruik die vis-en-tjipswinkel.
20. Hy weet dat hy die geld gaan vat. Hy het weer die blinde bedelaar mislei.
21. ”hoe sal hy weer sy lêplek van hier kan vind?”
22. girts, knars, klingel, klik, brul, sis, trieng, tjier, koer, piep
23. Neerdrukkend
24. Eie aanvaarbare antwoord

boekmerk – Marlise Joubert

1. Hierdie gedig gaan oor skoolkinders wat die skoollewe bevraagteken en wat vry wil wees. Hulle speel en beweeg en sit moeilik stil. Die enjambement, korter versreëls en min punktuasie ondersteun hierdie onskuldige, besige en eenvoudige karakter van ‘n kind.
2. Hierdie gedig word vir kinders geskryf.
3. “woerende”
4. 4.2 hulle sukkel om gereed te maak vir die skooldag.
5. Die gange in sommige skole is glad en blink soos waterspieël.
6. Die tipiese klanke in ‘n skool: skoolklokke, kinders wat praat en stap in skoolgange, ensovoorts.
7. Die onderwyseres
8. 8.3 paradoks
9. bittersoet dui op bitter(slegte) tye en soet(goeie) tye.
10. Sy gee om vir die leerders. Sy verstaan hulle en sy wil hulle mooi opvoed. Die kinders is kosbaar vir haar.
11.
    11.1 ”van jasmyn kan boekmerk”
    11.2 Skooljare word onthou / daar word teruggedink aan die skooljare, want dit word geboekmerk.
12. As jy op skool is, voel dit dat daar ‘n ellelange lewensreis voorlê met baie besluite wat geneem moet word. Die lewensreis voel lank, veral as jy die skoollewe nie geniet nie.
13. Woerende vlerke dui daarop dat hulle beweeg en moeilik stil sit. Daar word baie van verkleinwoorde gebruik gemaak. Die kinders word met klein voëltjies vergelyk.

14.1	E
14.2	A
14.3	D
14.4	B
14.5	C

15.

15.1 Tale (poësie), wiskunde, geografie

15.2 Eie aanvaarbare antwoord

16. Die wange soos soldaatjies verwys na kinders wat voorberei word op die lewe. Hulle sal nou paraat wees.
17. “waar sy ook k**o**n m**o**r” assonansie
18. Onderwysers het ’n groot invloed op leerders se ervarings op skool.
19. Dit bind die gedig tot ’n eenheid, bv. wange soos mossies en wange soos soldaatjies. Die herhaling van waarom, herinner ons aan die hoeveelheid vrae wat kinders vra.
20. vlytig stort die druppels klank/ oor haar uit” “elke lyfie ’n seilende gesang”